

Ifj. Somssich Andor: Liszt Ferenc élete. (A Napkelet Könyvtára, 6—7. szám.)

Magyar muzsikusok valamennyien örömmel üdvözölhetik az első magyar Liszt-életrajzot. Magyar zenetörténeti művekkel ritkán találkozunk a kirakatokban és a könyvespolcokon s köztudomású, hogy a magyar zene egyetemes története még mindig váraкоzik megírójára. De még azok előtt is, akik már bele nyugodtak, hogy magyar zenetörténet nincs és egyelőre nem is lesz, különösnek tűnik fel a részletek: egyes korok, műfajok és vidékek zenetörténetének s az életrajzoknak hiánya. Ez utóbbiak közül végre előttünk fekszik az, mely eddig a legmegokolatlanabban hiányzott: Liszt Ferencé.

Ifj. Somssich Andor gazdag, sokatmondó rajzot tár elénk Liszt Ferenc életéről. A gyermek- és tanulóévek, melyek egybeesnek a hangversenykörutak megkezdésével, majd a virtuóz évek, melyek az első szerelmektől izzanak át, élénken, a kor hangulatát megőrizve rajzolódnak élénk. Amazokat az apának, Liszt Ádámnak levelei teszik frissé, melyeket Czernyhez, fia első és egyetlen zongoramesteréhez írt, emezeket az egykorú bírálókat és a barátok nyilatkozatai.

Liszt ismerte korának majdnem minden muzsikusát és soknak életébe mélyen behatolt. Paganini döntő befolyást gyakorolt technikájára. Chopin hatása már nem maradt viszonzás nélkül. Thalberggel, kora „első pianistájával“ sokszor mérte össze virtuozitását, anélkül, hogy a párizsi közönség el tudta volna dönteni a versenyt. Schumann, Berlioz, Joachim, Bülow, majd Wagner véleményeinek tükrében ismerjük meg, az újságok bírálatai mellett, Liszt működését és sikereit. A szerző mindvégig a nyilatkozatok mögé rejtőzik. Lapokon át közli a Liszt zongorajátékát dicsőítő cikkeket, viszont azzal a bírálattal szemben sem jelent be különvéleményt, mely Liszt darabjait „oly szellemi preparátumokhoz hasonlítja, melyek

mindazt, ami beteg és romlott, a jövő nemzedékek múzeuma számára konzerválják“. Érezzük, hogy mindkét ízben őszintén jár el. Más példa is vall erre. Az ifjú Lisztben a templom és a szertartások korán felébresztették a misztikushoz való vonzódást. Szerzőnk megjegyzi, hogy „ezek a benyomások adták meg az első lendületet a későbbi egyházi zeneszerzőnek“. Csakhogy ez a lendület oly alkotásokhoz vezetett, melyek az elsőtől sokban eltérő benyomásokat tételeznek fel. Ennek szerzőnk is tudatában van és a megfelelő helyen meg is szólaltatja (maga helyett) egyik mellékalakját. Bülownak, aki Lisztet „túlságosan napsosnak találta külsőleg és túlkevessé belsőle“, ami zenei bensőjét illeti, mi is igazat adhatunk. „Liszt Wagnerben épp azt a csodálatos képességet bámulja, hogy élet-törekvéseinek legmélyét a költétsézet és a zene teljes egybeolvásával fejezi ki s ezzel azt is művészi formába önti, amit a vallás *legmélyebb* igazságai is tanítanak.“ (Pauler Ákos.) Liszt, „az objektív látó“, alkotásaiban valóban nem jutott el eddig a misztikus mélyséig. Liszt egyházi zenéje kevés kivétellel (a motívum akkor is inkább a vallásos kegyelet) nem misztikus zene. Ugyanakkor, midőn Wagner, a színpadi zenész, vallási miszticizmussal balszamos muzsikát mutat be (mint egy áldozatot) az operában (*Parsifal*), Liszt valóságos színpadi zenét visz a templomba. (Koronázási mise.)

Mindez csak sejte bontakozik ki az életrajzból. Somssich nem Liszt Ferencet állítja elénk, csupán életét rajzolja meg előttünk; a muzsikus Lisztre csak a pár lapos függelék utal. De a tartózkodás, mellyel szerzőnk állandóan a háttérbe vonja magát, igen alkalmas arra, hogy Liszt nemesen lendülő, arisztokratikus pályáját egységes, töretlen ívben tükrözze vissza. Erdemes azután megfigyelni, mily mesterien hárít el mindent, ami megbolygatná e zavartalan egységet. Liszt a jövő muzsikusja volt, vagyis forradalmár.

Forradalmi tevékenység azonban (még ha zenei is) egy arisztokratikusan ívelő pálya egységét megzavarná. Ezért szerzőnk a „jövő muzsikusa“ kifejezésnek új magyarázatát adja és értékelő értelemben használja típusjelölés helyett. Pedig hogy mennyire nem szükségképpen értékes az, ami a „jövő zenéje“ és nem értéktelen, ami a mult talaján áll, arra a legközelebbi példa ifj. Somssich Andor jelen könyve, melynek értékéből mit sem von le az, hogy a mult századi életrajzok típusához tartozik.

Ifj. Somssich Andor főcélja az volt, hogy kimutassa Liszt Ferenc magyarságát. Ez teljes mértékben sikerült is neki. A legkiterjedtebb részletességgel foglalkozik hősiünk (az egykorú lapok zongorahősnek nevezik) magyarországi szerepléseivel, életének magyar vonatkozásait gondosan összegyűjti. Túlzásba csupán akkor megy, midőn a „magyaros“ kompozíciók analízise helyett megelégszik a magyar motívumok felsorolásával.

E főcél mellé, melyet könyve első sorában mintegy tételként felállít, társul egy másik, mellyel intelemként művét befejezi s útjára bocsátja, hogy t. i. „ami minket magyarokat illet, ne zenei zsenijét tartsuk Lisztben a legértékesebbnek, hanem példaképét az ideális célokért önzetlenül harcoló embernek“. Kár, hogy ezek után nem közli bibliografiájában Pauler Ákos művének (Liszt Ferenc gondolatvilága, 1922) címét, melyre pedig mintegy utalnak a végső sorok.

Reméljük, hogy ifj. Somssich Andor könyvéből sokan fogják megismerni e nemrég múlt s máris oly távoleső kort és hősét, kivel a zene-történetben először jutottunk a csillagokig.

Kerényi György.

Ludovikás Levente. (A m. kir. honvéd Ludovika Akadémia Levente-Körének folyóirata.)

Az újra szervezett magyar tisztképzés és a fiatal magyar tisztikar belső életébe, eszményeibe és törekvéseibe pillanthatunk be ennek a már negyedik évfolyamát élő, kedves, fiatalos szellemtől áthatott folyóiratnak hasábjain keresztül. A füzet átlapozásánál éreznünk kell azt az erőteljes fordulatot, melyet

az új, egészen különleges füladatok elé állított tiszti nevelés régi elveinek részben való megváltoztatásával, de főképp kibővítésével — a nemzeti műveltség egyetemességébe való bekapcsolódás irányában tett. Örömmel tapasztaljuk, hogy a most nevelkedő tiszti nemcsak jó, alapos szakképzésű katona, hanem a magyar nemzet szellemi életébe beilleszkedő, művelt ember is akar lenni. Eppen ezért szívből üdvözljük a „Ludovikás Levente“ füzeteit!

A folyóirat szerkesztője Rózsás József Ludovika Akadémiai tanár, aki évről-évre több és változatosabb tartalmat nyújt az olvasónak s egyre díszesebb, sőt művészibb formába öltözteti folyóiratát. A június hóban megjelent utolsó füzet az Akadémia búcsúzó parancsnokának lelkes és meleg szavaival kezdődik. Avatott tollú katonai írók a nagy háború dicső harcainak egyes részleteit örökítik meg, rendkívül tanulságos, egyéni élmények alapján. A szerkesztő „Jóкаи nemzeti jelentőségét“ fejtegeti megkapó, határozott, eredeti szempontokból. A vezető cikkek kívül állandó rovatokba van szétszórva a sokféle, élvezetes anyag. „Sorakozó“ cím alatt a katonai nevelés és hivatás körébe vágó cikkeket olvashatunk; „Pro patria“ a hősi halottakról való kegyetes megemlékezésnek van szentelve; „Memento“ a nemzeti jövő gondolatát ébreszti és táplálja; a „Múzeum“ a magyar honvédség és tisztképzés multjának emlékeit gyűjti.

A folyóirat legvonzóbb része természetesen magának az ifjúságnak, a fiatal magyar tisztnövendéknek az üzenete a magyar olvasóközönséghez; változatos, de gondosan megrostált irodalmi vállalkozásokban, költeményekben és novellákban árad felénk az egészséges, bátor, hívó magyar ifjú lelkének zenéje, melyből annyi érték, annyi nemes törekvés zeng ki! Valódi művészi élvezetet nyújtanak a füzetet díszítő színnyomatok és rajzok, melyek egy-két valóban tehetségesnek ígérkező fiatal növendék műveiből adnak mutatót. Falb Endre olajfestményei és Bikacsy György fejtanulmányai kiváló tehetségre vallanak.

A gazdag tartalmú és izléses folyóirat szerkesztőjének szerencsét s további sikereket kívánunk a szép kezdethez.